

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שנת העשרים ושתיים

פרק טו פסוקים א - כא

שלח תשכ"ג

א. במדבר פרק טו פסוק ב: ... כי תבאו אל ארץ מושבתיכם אשר אני נתן לכם:

אבן עזרא במדבר פרק טו פסוק ב: כי תבואו אל ארץ מושבתיכם: נסמכה זאת הפרשה בעבור שנחלשו ויתאבלו, לנחם הבנים להודיעם כי יבואו אל הארץ. והנכון, בעבור שנשאו קול כל העדה וחסטאו ונסלח להם בעבור תפלת משה, אמר "וכי תשגו" (פסוק כב), והעד "ונסלח להם" (פסוק כה). והוצרך להזכיר משפט מנחות כל עולה וזבח, ובסוף והנפש אשר תעשה ביד רמה (פסוק ל) רמז למעשיהם. והזכיר דבר המקושש, כי עשה ביד רמה, ומרוב חמלת ה' על ישראל שם הציצית לזכר שלא יעשה האדם ביד רמה, או שלא ישכח.

רמב"ן במדבר פרק טו פסוק ב: כי תבאו אל ארץ מושבתיכם: אחר שהבטיח את הבנים שיבואו אל הארץ, השלים להם תורת הקרבנות שיקריבו נסכים בבואם לארץ. ואולי היה זה עתה, לנחמם ולהבטיחם, כי היו נואשים לאמר, מי יודע מה יהיה לאורך ימים לסוף ארבעים שנה, ואם יחטאו גם הבנים, ולכן ראה הקב"ה לנחמם, כי בצוותו אותם במצוות הארץ הבטיחם שגלוי לפניו שיבואו ויירשו אותה. והנה ציווה בנסכים בארץ בעשותם עולות וזבחים, כי במדבר לא נתחייבו בנסכים, לבד בתמיד שנאמר בו (שמות כט, מ): ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד, כי שם נאמר (שם פסוק מב): פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם, וכן הנשיאים בחנוכה שלהם לא הביאו נסכים. ורבותינו נחלקו בזה, מהם שאמרו בספרי (שלח קז), בא הכתוב ללמדך שלא נתחייבו בנסכים אלא מביאתם לארץ ואילך וכו', ומהם שאמרו שלא נתחייב היחיד בנסכים אלא מביאתם לארץ ואילך.

אור החיים במדבר פרק טו פסוק ב: כי תבאו אל ארץ מושבתיכם וגו' לצד שראה ה' מדוה לבם בגזירת טלטולם במדבר ארבעים שנה, מופלגים מביאת הארץ, לזה סעד לבם במצוות התלויות בארץ, לכוון רוחם, כי יעלו וירשו את אדמתם, והפלטת הזמן לא תריע לדבר המוחזק לבא, ודקדק לומר "אשר אני נתן לכם", הגם שהדור ההוא פגריהם יפלו במדבר, כל העם היוצא ממצרים בן עשרים, בא לומר כי מעשה בני יתייחס גם להאבות, כי את בניהם הקים תחתם.

מ. צ. סגל "מסורת ובקורת" עמ' 78: ... שורה אחרת של חוקים נמצאת בפרק טו אחרי סיפור המרגלים. שני החוקים הראשונים בפרשה זו, חוק מנחה ונסכים (טו, א - יד) ומצוות חלה (שם יז - כא) **אינם נוהגים אלא בבוא ישראל לארץ**, לפיכך באו אחרי מעשה המרגלים העוסק בכניסה לארץ, ומפני הביטוי המשותף "אשר אני נתן" (טו, ב; יג, ב). אחר כך בא החוק על קרבן שוגג (טו, כב-לא) מפני שחוק זה משווה את הגר לאזרח (כט-ל) כמו החוק של מנחה ונסכים (יד-טז). אחרי זה בא מעשה המקושש (לב-לו), אולי מפני שהמעשה נעשה בזדון ו"ביד רמה" (ל; ראב"ע), או אולי מפני שסברו, שהמעשה אירע אחר מעשה המרגלים (רמב"ן). לבסוף באה מצוות ציצית (לז-41), אולי מפני שבה נאמר "וראיתם ... וזכרתם ... ועשיתם ... למען תזכרו ועשיתם" (לט-מ), שהוא אזהרה נגד הנאמר במצוות קרבן שוגג: וכי תשגו ולא תעשו שהוא אזהרה.

א 1. כל הפירושים הנ"ל עוסקים בשאלת סמיכות הפרשיות. בכל זאת יש הבדל בין השאלה העומדת לפני פרשנינו לבין השאלה העומדת בפני החוקר מ.צ. סגל, מה ההבדל?

2. מה ההבדל בין פירושו השני של ראב"ע לבין פירושו הרמב"ן ובעל אור החיים?

3. הרמב"ן – ברצותו להוכיח שעל נסכי תמידין נתחייבו כבר במדבר, הביא את הפסוקים שמות כט, מ; ו- מב, הסבר למה לא הסתפק בהבאת הפסוק הראשון, מה מוסיף עליו הפסוק השני ?

4. הסבר את דברי בעל אור החיים "כי מעשה בניס יתייחס גם לאבות" ?

x 5. הבא ראיה לדבריו מפסוק בפרשת חיי שרה ומפסוק בפרשת כי-תבוא !

ב. במדבר פרק טו פסוק ב: דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נתן לכם :

במדבר פרק טו פסוק יח: דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה :

ספרי פרשת שלח פיסקא א: דבר אל בני ישראל... כי תבאו אל ארץ מושבותיכם. (זבחים קיא ע"א) בא הכתוב ללמדך שלא נתחייבו ישראל בנסכים אלא מביאתן לארץ ואילך, ולאחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר. אתה אומר: אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר - או אינו מדבר אלא בכניסתם לארץ מיד? תלמוד לומר (דברים יז, יד) כי תבא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך וירשתה אותה וישבת בה, הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם, ופרט לך הכתוב באחת מהם שאינו אלא לאחר ירושה וישיבה (קדושין לו ע"א) ללמדך שבכל מקום שנא' מושבותיכם לאחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר, דברי רבי ישמעאל.

ספרי פרשת שלח פיסקא ד: טו, יז-יח: וידבר ה' אל משה... בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכל ביאות שבתורה הוא אומר: והיה כי תבאו אל הארץ, והיה כי יביאך ה', וכאן הוא אומר: "בבואכם" - ללמדך שכיון שנכנסו לארץ, מיד נתחייבו בחלה.

רש"י במדבר פרק טו פסוק יח: בבאכם אל הארץ: משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכולן נאמר כי תבא, כי תבאו, לפיכך כולן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה, אף כולן כן, אבל זו נאמר בה "בבואכם" משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה.

1. מהו הכלל הלשוני שעליו מבוססים דברי חז"ל אלה? [עייין בעלון ההדרכה] **השווה:**

דברים כו, א: והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה וירשת וישבת בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא ...
דברים כז, ד: והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה (ועיין שם פסוקים ב-ה)
שמואל-א ט, יג: כבואכם העיר כן תמצאון אותו
שמות יא, ד: כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים

x 2. מה ראה רש"י לשנות מלשון הספרי ולהוסיף את אשר הוסיף ?

ג. שאלות ברש"י:

1. **רש"י** במדבר פרק טו פסוק ד: והקריב המקריב: תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה. המנחה כליל והשמן נבלל בתוכה והיין לספלים כמו ששינו במסכת סוכה (סוכה מח ע"ב).

x א. מה ראה רש"י להפוך לשון עבר עם וי"ו המהפך לעתיד של "והקריב" ללשון עתיד פשוט: "תקריבו", וכי בא ללמדנו כללי וי"ו ההיפוך? ועיין גם שמות יג, יח ד"ה ויסב - הסיבם.

x ב. מה ראה לשנות מלשון יחיד של "והקריב" ללשון רבים "תקריבו" ?

2. רש"י במדבר פרק טו פסוק כ: ראשית עריסותיכם: כשתלושו כדי עיסתכם שאתם רגילין ללוש במדבר - וכמה היא? (שמות טז, יח): וימודו בעומר, עומר לגלגלת (שם טז) - תרימו מראשיתה, כלומר: קודם שתאכלו ממנה, ראשית חלקה חלה אחת תרימו תרומה לשם ה'.

- א. למה ראה להוסיף מלים "כשתלושו כדי עריסתכם שאתם רגילים..." מה קושי בפסוק יישב בזה?
- ב. מה ראה להוסיף "כלומר קדם שתאכל", מה תיקן בזה?
- ג. מה הקשיים שרצה ליישב בדבריו האחרונים?

השאלות המסומנות ב-X קשות והמסומנות ב-XX קשות ביותר, יענה כל אחד לפי דרגתו.

ע ל ו ן ה ד ר כ ה ל ה ו ר א ת פ ר ש ת ה ש ב ו ע

ע ל - פ י ה ג ל י ו נ ו ת ש ל נ ח מ ה ל י ב ו ב י ץ - ש נ ה ת ש כ ״ ג

פ ר ק ט ו פ ס ו ק י ם א - כ א

ש ל ח ת ש כ ״ ג

ה ר מ ב ״ ן ב ה ק ד מ ת ו ל ס פ ר ב מ ד ב ר נ ו ת ן ס ק י ר ה ע ל ת ו כ ן ה ס פ ר (ע י י ן ג י ל י ו ן ב מ ד ב ר ת ש ט ״ ו) ו מ ס י י ם ד ב ר י ן :

ו ה ס פ ר ה ז ה כ ו ל ו ב מ צ ו ו ת ש ע ה , ש נ צ ט ו ב ה ם ב ע מ ד ם ב מ ד ב ר ו ב נ ס י ם ה נ ע ש י ם ל ה ם , ל ס פ ר כ ל מ ע ש ה ה ׳ א ש ר ע ש ה ע מ ה ם ל ה פ ל י א . ו ס י פ ר , כ י ה ח ל ל ת ת א ו י ב י ה ם ל פ נ י ה ם ל ח ר ב , ו צ י ו ו ה א י ך ת ח ל ק ה א ר ץ ל ה ם .

ו א י ן ב ס פ ר ה ז ה מ צ ו ו ת ה נ ו ה ג ו ת ל ד ו ר ו ת ז ו ל ת י ק צ ת מ צ ו ו ת , ב ע נ י י נ י ה ק ר ב נ ו ת ש ה ת ח י ל ב ה ם ב ס פ ר ה כ ה נ י ם ו ל א נ ש ל ם ב י א ו ר ן ש ם ו ה ש ל י מ ן ב ס פ ר ז ה .

ו א י ן ב ד ב ר י ן א ל ה ש ו ם ה ס ב ר ל כ ך , ל מ ה ״ ק צ ת מ צ ו ו ת ״ , ו ל מ ה א ל ה ה מ צ ו ו ת ד ו ו ק א ל א ה ו ב א ו ב ״ ס פ ר כ ה נ י ם ״ , ו ל מ ה ה ו ע מ ד ו ב מ ק ו מ ו ת א ל ה ש ב ה ם ה ו ע מ ד ו .

ה ח ו ק ר י ם ה ח ד ש י ם ש ו א ל י ם ש א ל ה ז ו ו מ נ ס י ם ל ע נ ו ת ע ל י ה ב ד ר כ י ם ש ו נ ו ת .

מ . צ . ס ג ל ב ס פ ר ״ מ ס ו ר ת ו ב ק ו ר ת ״ (ש ק ט ע מ מ נ ו ה ו ב א ב ג י ל י ו ן) א ו מ ר ש ם (ע מ י 77) :

ס פ ר ב מ ד ב ר , ב ד ו מ ה ל ס פ ר ש מ ו ת , כ ו ל ל ס י פ ו ר י מ ע ש י ם ו מ א ו ר ע ו ת ב י ח ד ע ם ח ו ק י ם , א ב ל ש ל א כ מ ו ס פ ר ש מ ו ת , א י ן ה ח ו ק י ם ב ס פ ר ב מ ד ב ר ק ש ו ר י ם ת מ י ד ל ת ו כ ן ש ל ה ס י פ ו ר י ם ה ס מ ו כ י ם ל ה ם . ח ו ק פ ס ח ש נ י (ט , י-י ד), ח ו ק מ ת נ ו ת כ ה ו נ ה ו ל ו י ה (י ח), ח ו ק י ר ו ש ת ה ב ת , (כ ז , ו-י א), ח ו ק ט ה ר ת א ד ם ו כ ל י ם (ל א , י ט-כ ד) ו ח ו ק ה ר ו צ ח (ל ה , ט ז-ל ב) נ ו ב ע י ם מ ה מ ע ש י ם ש ק ד מ ו ל ה ם . א ך ה ח ו ק י ם ה א ח ר י ם ש ב ס פ ר מ פ ו ז ר י ם ב י ן ה ס י פ ו ר י ם ב ל י ק ש ר א ו ר ג נ י ל ת ו כ ן ה ס י פ ו ר י ם .

נ ר א ה כ א י ל ו פ י ז ר כ ו ת ב ה ת ו ר ה א ת ה ח ו ק י ם ב מ ק ו מ ו ת ש ו נ י ם ב ס פ ר מ ת ו ך ט ע ם ס פ ר ו ת י ו א ס ט ט י , ו כ ד י ל ה ג ד י ל א ת ה ת ע נ י י נ ו ת ם ש ל ה ל ו מ ד י ם ב ס פ ר ע ״ י ג י ו ו ן ס פ ר ו ת י ש ל ש ו נ י ה ת ו כ ן ה מ ת ח ל ף מ ס י פ ו ר י ם ל ח ו ק י ם ו מ ח ו ק י ם ל ס י פ ו ר י ם .

ע ל פ י ר ו ב ה ס ת פ ק ל ק ש ו ר א ת ה ח ו ק י ם ב ק ש ר מ ק ר י ו ח י צ ו נ י כ מ ו ב י ט ו י מ ש ו ת ף ...

(ה ה ד ג ש ו ת ש ל י *ℒ*.)

פ ר ט ל ד ב ר י ן ה א ח ר ו נ י ם ע ל ה ״ ב י ט ו י ה מ ש ו ת ף ״ א י ן ב ד ב ר י ן ש ו ם ה ס ב ר ה מ נ י ח א ת ה ד ע ת , ו ב ו ד א י א י ן ה ר צ ו ן ל ג ו ו ן כ ד י ל מ נ ו ע ש ע מ ו ם ה ס ב ר מ ת א י ם ג ם ל מ ב נ ה ש ל ס פ ר ג ד ו ל , ו י ה א ז ה א ף ס פ ר ח י ל ו נ י , מ כ ל ש כ ן ל ס פ ר ש ה ו א כ ד ב ר י ה ר מ ב ״ ם ״ ה י ש ר ת ה ר א ש ו נ י ם ו ה א ח ר ו נ י ם ״ (מ ו ״ נ ח ל ק א פ ר ק ב).

ו א י ל ו ב ד ב ר י ן ה א ח ר ו נ י ם ר ו מ ז ה ו א ל ש י ט ה ס י ד ו ר י ת א ש ר כ ב ר ה ר א ב ״ ע ר ו מ ז ל ה ב כ מ ה מ ק ו מ ו ת .

מ . ד . ק א ס ו ט ו ח ש ב ש ״ ב י ט ו י ה מ ש ו ת ף ״ ה ו א ב ה ר ב ה מ ק ו מ ו ת ב ת ו ר ה ה פ ר י נ צ י פ ל פ י ו נ ס מ כ ו פ ר ש י ו ת . ו א ל ה מ ק צ ת ד ב ר י ן מ ת ו ך מ א מ ר ו : ס מ י כ ו ת ה פ ר ש י ו ת ו ס י ד ו ר ן ב ס פ ר י ה מ ק ר א , ב ס פ ר ה כ י נ ו ס ה ע ו ל מ י ל מ ד ע י ה י ה ד ו ת ת ש ״ ז , כ ר ך ר א ש ו ן ע מ י 165 :

״אחת משיטות הסידור התופשות מקום חשוב בספרי המקרא, היא שיטת האסוציאציה. ולא רק האסוציאציה של הרעיונות, אלא גם, ובעיקר, האסוציאציה של המילים ושל הביטויים, שיטה שתחילת כוונתה היתה אולי לשמש עזר לזיכרון. חשיבותה של שיטה זו בהבנת סידורם של ספרי המקרא לא הוכרה עדיין במידה מספקת במדע המקראי. ... עוד לא הגיעו החוקרים המודרניים לידי הכרה, שזה כלל גדול ברוב היקפה של הספרות המקראית. ... גם ספר במדבר מחולק בעיקרו למחלקות גדולות לפי העניין, ואולם גם בו באות פה ושם פרשיות רק משום אסוציאציה רעיונית או מילולית. כך, למשל, אחר הפרשיות של הרכב מחנה ישראל וסידורו (ב, א – ה, ד) באה פרשה על דיני אשם (ה, ה – ה, ח) ובסופה קשורים שני פסוקים נוספים על מתנות כהונה (ט-י); אח״כ באה פרשת סוטה (ה, יא – לא), אחריה פרשת נזיר (ו, א – ו, כא), ואחריה ברכת כהנים (ו, כב – כז). נדמה לכאורה כאילו אין בפרשיות אלה שום סדר כלל. והולצינגר (חוקר שלא מבני עמנו) למשל, כתב בפירושו לבמדבר, שיש כאן

Verschiedene unter sich nicht zusammenhängende Gesetze.

ואולם, לפי שיטת המקרא יש כאן סדר ויש כאן יחס. בסוף עניין המחנה כתוב (ה, א ואילך) שנצטוו משה ובני ישראל לשלח מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש. הזכרת הצרוע גררה אחריה, על סמך אסוציאציה של רעיונות, את פרשת דיני האשם, הואיל והמצרוע חייב להביא אשם ביום טהרתו; והפסוקים ט-י נספחו לאותה הפרשה מפני דמיון העניין והביטויים על זכויות הכהן בקדשים אלו (האשם המושב לה' לכהן – לכהן לו יהיה – לכהן לו יהיה. ה, ט-י). ומכיון שבפרשה זו בא הביטוי למעל מעל בה' (פסוק ו) באה אחריה פרשת סוטה, שבתחילתה כתוב (פסוק יב): ומעלה בו מעל. ופרשת סוטה, שכתוב בה (פסוק יח): ופרע את ראש האשה, גררה אחריה את פרשת נזיר, שכתוב בה (ו, ה): גדל פרע שער ראשו. ואחר כך סודרה ברכת כהנים, כאילו לשם ציון שאף על פי שבמקרים מסוימים, כמו במקרה של הסוטה, חייבים הכהנים לקלל, על הרוב תפקידם העיקרי הוא לברך".

ואולי יש להפריד בין שתי השאלות: שאלה של סמיכות דינים שונים ושאלת סמיכות דינים וסיפורים. הרמב"ן ואור החיים שהובאו שאלה א אינם שואלים למה נסמכו הפרשיות בספר אלא למה נאמרו לישראל דינים אלה בשעה זו.

לשאלה ב נביא בזה את דברי ר' וולף הידנהיים בפירושו לרש"י בשם "הבנת המקרא" לשמות יא, ד: ד"ה כחצות הלילה: ... המקור הוא תיבה מורה על העשות עניין מה בסתם מבלי שיגביל זמן העשותו בעבר או בעתיד. והנה יש בו דרך שווה לשם (=לשם עצם), ויש בו דרך שווה לפועל. כי מצד שהוא מורה על עשייה הוא נכנס בגדר הפועל, ומצד שאינו מורה על עשייה בזמן מוגבל ואינו כי אם קריאת שם העשייה הנה מזה הצד הוא נכנס בגדר השם. ולזאת קראוהו "שם הפעל" והשתמשו בו במקום השם ... ואין הבדל בטעם בין אומרו (שמואל-א ה, ח): "מיום העלותי אותם מארץ מצרים" ובין אומרו (דה"י-א יז, ה) "מן היום אשר העליתי את ישראל" ואין הבדל בין "בבואך אל העיר" ובין "כי תבוא אל העיר" וכן "בבואכם אל הארץ" ו"כי תבוא אל הארץ". אבל יש ביניהן הבדל דק לפי מחשבת המדבר: השימוש בלשון עתיד יורה על השלטת הזמן והשימוש במקור, אם תטיל אות בי"ת בראשו יורה על התחלת זמן העניין, ועם כ"ף בראשו יורה על משך זמן העשייה. ואמשול לך משלים ותבינהו: הנה באמורך לחברך "כי תבוא אל העיר ועשית כך וכך", הרצון בזה אחר כלות ביאתו שמה, ר"ל אחר שסר מעליו שם ביאה. ובאמורך "בבואך אל העיר ועשית ... " הרצון בו: בהכנסך לעיר מיד ולאחר; ובאמורך "כבואך העיר תעשה כך וכך" הרצון בו: במשך זמן ביאה כל עוד ששם ביאה עליו, לא מיד ולאחר, ולא לאחר זמן.

כל זה מורה שמדרשי חז"ל – שהובאו בשאלה ב מיוסדים על כללי הלשון ועל הבחנה דקה בסגנון.

נחמה ליבוביץ

תשובות לגליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכות בידי יצחק ריינר

פרק טו פסוקים א - כא

שלח תשכ"ג

- א. 1. סגל עוסק בשאלה מדוע לא ממשיכה התורה ב**כתיבת** סיפור המאורעות שארעו לאחר חטא המרגלים במדבר, דהיינו קורח וכו' וקוטעת את הרצף בכתיבת חוקים הנוגעים בבוא ישראל לארץ, שמקומם או בספר ויקרא או בספר דברים ערב הכניסה לארץ. הם שואלים: למה **ציווה** ה' על נסכים דווקא אז. וראה בעלון ההדרכה!
2. **לרמב"ן** ולבעל **אור החיים** "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם... ", נכתב כאן כדי לבשר אותם, לאחר מעשה המרגלים, שלא יהיו נואשים ויבטחו בה' שיכניסם לארץ. הרמב"ע מוצא קשר בין כל המצוות הבאות בפרשת שלח לבין מעשה המרגלים, לא רק מצוות הנסכים. ועוד לשיטתו עצם הצורך בנסכים קשור למעשה המרגלים כי קודם למעשה זה לא הוזקקו לנסכים בקרבן יחיד אלא בקרבנות צבור. (השווה ספורנו ורשב"ם).
3. **הרמב"ן** רוצה להוכיח שנסכים בקרבן התמיד נצטוו עליהם כבר במשכן במדבר; פסוק **מ** מזכיר את הנסכים אך אינו אומר שהחובה במשכן ואילו פסוק **מב** מדבר על המשכן אשר איוועד אליו; אך אינו מזכיר את הנסכים על כן עליו להביא את שניהם.
4. הרי דור המרגלים גופו לא נכנס לארץ ואיך נפרש כי תבואו ... הרי הם לא יבואו !! הסברו הוא, שביאת הבנים מתייחסת גם לאבות, כאילו הם – ההורים באו. ועל הימצאות ביטויים כאלה בתשובה הבאה.
5. בבראשית פרק כד פסוק ח: ... רק את בני אל **תשב** שמה. הרי יצחק לא היה אף פעם בחרן ואיך אומר אברהם אל תשב את יצחק לחרן?! משיב על כך האבן עזרא: וטעם אל תשב, בעבור אברהם, שהוא העיקר, והיינו אם יובא הבן לשם כאילו שבו שניהם. בפרשת כי תבואו, ג: ובאת אל הכהן ... ואמרת אליו ... כי **באתי** אל הארץ ... הרי הוא עצמו לא בא אלא נולד בארץ ... מכח ביאת האבות באים גם הבנים.
- ב. 1. לפי פירושו של ר' וו. הידנהיים צורת המקור עם **ב** פירושה מיד וכאן מיד בבואכם וכפי שרש"י מסביר: משנכנסו ואכלו מלחמה (הלחם שלה) נתחייבו בחלה.
2. רש"י בפירושו לתורה, מעוניין במדרשי חז"ל רק במידה והם עוזרים לו לפרש את פשט המקרא. לרש"י קשה מהי משמעות השינוי אצלנו, "בבואכם" במקום כי תבואו, ולשם מה שינה הכתוב ובהר כאן בראשון ולא בשני, מה היה לולא שינה הכתוב. את התשובות לשאלות אלו מלקט רש"י משני המדרשים ומוסיף כלל פרשני. השאר הוא עניין למדרשי ההלכה ולא לפירושו לתורה.
- ג. 1. א. בפסוק ג: "ועשיתם אשה ... מפרש רש"י: אין זה ציווי ... ! יכולנו לחשוב שגם הנאמר בפסוק ד ובפסוק ה: והקריב המקריב ... מנחה ... ויין נסך ... גם זה רשות ולא חובה, והוא כהמשך של התנאי: אם תעשו אשה ... ואם תקריבו נסך אז ... לכן מפרש רש"י **תקריבו** – זו חובה. שנית, רש"י בא להסביר ש"הקריב" מתייחס למנחה וליין נסך הבאים אחרי כן ולא ל"קרבנו". ועוד, ניתן לומר ככלל, משפט ראשי הבא אחרי משפט טפל לא יתחיל בויוו החיבור. (לכן גם בשמות יג, יח "ויסב" מפרש רש"י הסיבם. וכן רש"י במדבר יד, טז במקום "וישחטם" – שחטם). אצלנו המשפט הטפל הוא: ועשיתם אשה, כאילו כתוב אם תעשו אשה אז

תקריבו ... = משפט ראשי, ומשמעותו: עליכם להקריב מנחה ונסכים!

אם כן: רש"י רוצה להראות לנו מאחר שפסוקים ב, ג, הם משפטי תנאי, פסוק ד הוא המשפט הראשי = תוצאת התנאי. תוצאת התנאי לא יכולה להתחיל בו"ו החיבור, (אי אפשר לומר: אם תקשיבו ותלמדו, (תוצאת התנאי) – ותדעו, אלא – תדעו.) ואם יש ו"ו אין זה ו"ו החיבור אלא ו"ו ההיפוך. וכדי שלא נטעה לפרש את הו"ו כ- ו"ו החיבור הופך רש"י את הפועל "והקריב" ללשון עתיד, פשוט: תקריבו.

ב. כאמור לעיל והקריב (ד) הוא המשפט הראשי (תשובת התנאי) של ועשיתם (ג). אם כן יש לפרשו ולהבינו כבלשון רבים בהתאמה ל-ועשיתם, שגם הוא לשון רבים.
אם כן: רש"י יוצר התאמה בין משפט התנאי, שהוא בלשון רבים (פסוקים ב, ג), לתוצאת התנאי שמשמעו חייב להיות גם כן בלשון רבים.

2. א. כמה קשיים בפסוק. בכל קטע (ברש"י) רש"י עוסק בקושי אחר שבפסוק. הקושי הראשון עליו עומד רש"י הוא "עריסותיכם". מדוע בכינוי? היה לתורה לכתוב: עריסה – בצק. עריסותיכם מידע את הבצק, הבצק שלכם. מהו הבצק שלכם? זוהי הכמות שלקחו בעומר שהוא עשירית האיפה. אם כן נתנה לנו התורה שיעור הבצק שממנו יש להפריש חלה.

ב. קושי שני: מה פירוש המילה: "ראשית". האם ראשית תהיה התחלת העיסה?! הרי לעיסה אין התחלה ואין סוף, אם כן, ראשית היא מילה שעומדת בפני עצמה (ובהשוואה לפירוש רש"י למילה "בראשית" שהיא לדעת רש"י צריכה להיות סמיכות, ראה שם) אם כן גם כאן נפרשה כסמיכות: **ראשית כל!** (כל – מובן מאיליו ולא נכתב.) ורש"י מפרשה כאן במובן של בראשונה, כלומר, קודם שתאכלו. ותיקן, שלא נבין, שלא כהלכה, כאילו יש ראשית לעיסה.

ג. קושי שלישי: חלה?! יכולנו להבין שכל העיסה תהיה חלה ותפטור כל העריסות שיעשה האדם אחריה. אומר רש"י שאין זה כך, יש לקחת חלק מהעיסה ולעשות אותה חלה. רש"י הגיע למסקנה זו מתוך השוואה לפסוק כא: "מראשית עריסותיכם" – מקצתה ולא כולה. וכדי שלא נבין שכוונת התורה להפריש את כל העיסה ואז גם תהיה סתירה מפסוק כ לפסוק כא מקדים רש"י ומפרש כבר כאן שמקצתה היא חלה ולא כולה. מעתה מובן הפסוק. ראשית – ראשית כל – בראשונה. עריסותיכם – כמות העיסה החייבת בחלה – עומר. חלה – לא כל העיסה אלא מראשית עריסותיכם.

כדרכה הדידקטית של מורתנו, אילצה אותנו בעזרת שאלותיה המכוונות לניתוח הפסוק על פי פירוש רש"י.

